

Dr. Kadosa Marcel:

Népjóléti minisztérium.

„Boldog vagyok és büszke, hogy e tárca élére kerültem ... Ha választanom kellene miniszterelnökség között és a között, hogy népjóléti miniszter lehessek, ez utóbbit választanám.” Így lelkendezett egy újságíró előtt gróf Batthyány Tivadar, Magyarország első népjóléti minisztere és ha valaki, mi megértjük a büszkeségét és lelkesedését. Népjóléti miniszternek lenni valóban több, mint a miniszterelnöki széket megülni, mert a népjóléti miniszter ressortjában benne vannak a miniszterelnök boldogulásának az összes előfeltételei is, miként benne van mindaz, ami egy ország életében a boldogsághoz, a haladáshoz és a fejlődéshez szükséges. „Népjólét”, hanem akarunk ennek a szónak önkényesen egy megszabott tartalmat adni, akkor jelenti ez a szó az ország lakosságának minden tekintetben való prosperálását, anyagi és erkölcsi virágzását az egész területen és akinek ily varázslatos változás előidézése a ressortját képezi: ezt valóban kivételes helyzethez juttatta a gondviselés.

Csak sajnálni tudjuk, hogy a népjóléti miniszter ezideig nem tudott még valami módon programot adni, de ennek okát annál inkább meg tudjuk érteni, minél nagyobb jóhiszeműséggel feltételezzük Batthyány grófról, hogy valóban komolyan veszi a feladatát. Csakugyan úgy lehet, hogy amint szervezi minisztériumának működési körét, óráról órára növekedni és tágulni látja a kereteket egészen a szédülésig. Amit a népjólét területén megvalósítandó feladatul lehet kitűzni, az egy egész Olympusra való félistennek az ambícióját is felcsigázhatja, nemcsak egy magyarországi politikusét.

A háború utáni világ forgásának kétségkívül itt lesz a tengelye. Ennyi szenvedést feledtetni, ekkora károkat jóvátenni és ekkora kötelezettségektől szabadulni, másként nem lesz lehetséges, csak úgy, ha mindenütt a népjóléti teendőkre fogják a kormányzók

működésük súlypontját helyezni. És ezzel önként adódik az eddigi kereteknek az a végtelen tágulása, amely által a népjóléti politika megszűnik a közelmúlt évtizedekben dívott úgynevezett szociálpolitika lenni. Amit eddig szociálpolitikának nevezett a szaknyelv, az voltaképpen csak szerény kezdet volt egy majdnem kizárólagos területen: a munkásosztály védelmének a területén. De csak egy tekintetet kell vetni az ország népére – nem éppen a saját országunkéra, hanem akármelyikére – és világosan látjuk, hogy nem csupán az ipari munkásság védelme kell ahhoz, hogy a népjólét virágozzék. A munkásvédelem inkább csak negatív, semmint pozitív intézkedés: megakadályozása a kizsákmányolásnak és annak, hogy betegség vagy baleset esetében sorsára legyen hagyva a munkás. A népjólétnek ugyan ezek is feltételei, de összehasonlíthatanul gazdagabb forrásai vannak a pozitív területeken, amelyeken a nép összességét közvetlenül érintő intézkedések és intézmények várnak megvalósításra.

A nép fizikai és erkölcsi egészsége, józansága, munkaszere-tete, az ország ügyei iránt való komoly, a pártpolitika szemhatárán túlmenő érdeklődése, munkaalkalmainak biztosítása és jogainak védelme, erkölcsisége, szórakozásainak nemessége és nemes szórakozása, életmódja, családjának védelme, a falu, a falu és ezerszer a falu fejlesztése és kívánatossá tétele, a kultúrigények emelése és kielégítése, a technika áldásainak a nép millióira való kiterjesztése, a rohamosan haladó kultúra minden kívánatosságának általánosítása – hol ér véget ez a sorozat? Mikor tartunk ott, hogy a dolgozó emberek higiénikusán éljenek, az alkoholon kívül is legyen mulatságuk, a korcsmán kívül is összejövételük, a rémhíreken kívül is olvasmányuk, a választási cécókon kívül is honpolgári tudatuk, a babonákon kívül is hitük, a legközvetlenebb anyagi érdekükön kívül is érdekszférájuk, hogy csak némileg is megközelítsük azt az állapotot, amelyben a milliók úgy élhessenek, ahogyan azt a világ mai fejlődése megengedi, nem pedig úgy mint ezidőszerint, amikor az egekbe szárnyaló fejlődés mellett az emberek egy része (nem éppen a gazdagokat értjük) úgy élhet és úgy él, mint ahogyan azt a kor megengedi és megkívánja, az óriási többség pedig ezredévekkel visszamaradva a saját kora mögött.

Majd ha a népjóléti miniszter programját látni fogjuk, megítéljük, hogy alkalmas-e ennek a nagy célnak a megvalósítására

és ha úgy fogjuk találni, hogy nem alkalmas, akkor szembe fogjuk vele szegezni a magunk programját. De még éberebb figyelemmel fogjuk kísérni a népjóléti miniszternek a működését, mert programot csinálni könnyű és kellemes dolog, de meg is valószínűsíteni a szép programot, megküzdeni azokkal az óriási nehézségekkel, amik útját állják és szembeszállni az ezerféle sértett magánérdeknek a hétfejű sárkányaival, akik a népjóléti miniszterre azonnal fújni fogják a kénköves lángokat, mihelyt látják, hogy komolyan dolgozni kezd a program megvalósítása érdekében: az már nehéz férfimunka lesz. Ebben a komoly munkában az idők folyamán annál több segítőtársa lesz a népjóléti miniszternek, minél eredményesebb lesz a működése. Mert a tessék-lássék népjóléti politika rosszabb a semminél, mivel diskreditálja és elbuktatja magát a népjóléti gondolatot, míg ellenben kevés területen érvényesül oly teljesen mint itt az az igazság, hogy semminek sincs akkora sikere, mint a sikernek. A siker itt ugyanis azt jelenti, hogy előtérbe jönnek és szaporodnak azok az emberek, akikre a népjólét folytonos továbbfejlesztése céljából szüksége van a társadalomnak: a nép jóléte hovatovább a jó népet jelenti.

Dr. Dóczi Sámuel:

Az ipartestületek és a hadigondozás.

A magyar rokkantügy állami szervezése – a rokkantak, özvegyek és árvák illetékeinek rendezését kivéve – kielégítő, sőt elismerésreméltó fokot ért el. Ezzel szemben sok a tennivalónk a társadalmi segítség terén. Nem az áldozatkészség hiányára gondolunk, mert ezen a téren a városok, testületek és egyesek emlékezetes példáit nyújtották a szociális kötelességteljesítésnek. Amikor további cselekvésről szólnunk, olyan szolgálatokra és intézkedésekre gondolunk, amelyek pénzben meg nem becsülhető segítséggel viszik előbbre a rokkantak és elsősorban az ipari térre törekvő rokkantak ügyét.

1. Munkaközösségek.

Ipari kenyérkereső munkájuk formája szerint különválasztjuk a munkások és önálló iparosok kérdését és ezúttal csupán a munkásviszony alapján dolgozó rokkantak kérdését kívánjuk közelebbről szemügyre venni. Itt rá kell mutatnunk arra a teljesen bevált intézményre, amely Németországban honosodott meg. Ott a munkaadó- és munkásszervezetek együttműködése alapján minden nevezetesebb szakmában bevezették a rokkantak támogatása céljából való munkaközösségeket, amelyek általános feladata a szakmából való rokkanttá vált munkásoknak a foglalkozásukhoz való visszavezetése, csökkent munkaképességüknek a lehetőséghez képest való visszaszerzése, minél teljesebb keresetük biztosítása, végül szakmájukban való tovább- vagy átképzése.

2. A munkaközösségek teendői.

Ennek a munkaközösségnek megszervezése nagy vonásaiban mindenütt ugyanaz és nagyjában megfelel annak a megállapodásnak, amelyet ilyen értelemben a magyarországi grafikai munkások a főnökegyesülettel annak idején kötöttek. Az újabb német munkaközösségek azonban ezen túlmennek. Nem elégszenek meg a

munkaviszony lényegesebb feltételeire kiterjedő elvi megállapodásokkal, amelyek rendeltetése elsősorban a szó közönséges értelmében vett munkásvédelem és amely abban áll, hogy a minimális munkabért, a maximális munkateljesítményt megszabják és ezenfelül még esetleg azt is kimondják, hogy mely telepek mennyi rokkantat kötelesek foglalkoztatni.

A munkaközösségek legújabb típusai magasabb és aktuálisabb szempontokból indulnak ki.

Minthogy Németországban az iparágak tekintélyes részében kollektív szerződések szabályozzák a munkafeltételeket, ezáltal a rokkant munkásnak csupán olyan támogatásáról lehet szó, amelynek területe a kollektív szerződésen kívül esik. Ez a terület magában foglalja a munkaképesség visszaállítását, a keresőképesség megszerzését, a munkaalkalom biztosítását és a változott munkaképességnek megfelelően igazodó díjazás szabályozását.

A példa kedvéért helyénvalónak látszik annak az egyezségnek részletesebb ismertetése, amelyet a német festőiparosok kötöttek a festőmunkások szakszervezetével.

Ennek főbb rendelkezései a következők:

3. Egy német példa tanulságai.

A hadirokkant szakmunkások lehetőleg szakmájukban és azon az ipartelegen alkalmazandók, amelyek kötelékében bevonulásuk előtt állottak. A munkaadó és munkásai támogassák a rokkant munkást abban a törekvésben, hogy munkateljesítményét lehetőleg az ép és egészséges munkástól várható fokra emeljék. Ha a rokkant a szakmabeli munkára nem alkalmazható, akkor olyan beosztására kell törekedni, amelynek csonkulása mellett is megfelelhet. Így műtermi vagy irodai segéderőnek, anyag- vagy raktárkezelőnek, felügyelőnek alkalmazandó. A rokkant továbbképzését kell lehetővé tenni, ha valamely rokontermészetű munkanem elsajátítása előnyére válhatnék. Ilyenkor közben kell járni az állami és városi hatóságoknál és rokkantügyi intézményeknél, hogy a szakiskolai kiképzés idejére vállalják magukra a rokkant eltartását. Ha a rokkant sérülésének vagy csonkulásának természete miatt egyáltalán nem alkalmazható régi szakmájának körében, akkor a munkaadó és munkásszervezetek közös, támogató tanácsadása és irányítása mellett olyan alkalmazást kell keresni számára, amely állapotának és képességeinek megfelel. Az elhelyezés lehe-

tőleg a szakma speciális munkaközvetítő szervei útján történjék, ilyenek hiányában a munkaadók vagy mások helyi szervezeteit (ipartestületek, szakegyesületek) kell igénybe venni, amelyek tartásának fenn állandó érintkezést a helyi rokkantintézményekkel, a kórházakkal és hatóságokkal, vegyenek részt a pályairányításban, tartsák nyilván a szakmabeli rokkantakat és az elhelyezéseket. A munka díjazása tekintetében a kollektív szerződések irányadók. Azon a címen, hogy a rokkant rokkantsági járadékot vagy sebessülési pótdíjat kap, levonást eszközölni nem szabad, csupán a munkateljesítmény tényleges csökkenése jöhet számba valamely alacsonyabb bérosztály alkalmazásánál.

A mi viszonyaink mellett nem lehet ezeknek az üdvös és jelentőségteljes munkaközösségeknek olyan elterjedésére számítani, amelyet Németország ipara elért. Ennek első feltétele a szervezetségnek az a viszonzossága és általánossága volna, amely a német munkapiacot és ipari közéletet jellemzi. Mivel azonban egyetemes és szakok szerinti érdekképviselőtek munkaadók és munkások részén nálunk is elég szép számban vannak, a rokkantügy társadalmi szervezésének ezt a fontos ágát idehaza is munkába kell venni.

4. Legközelebbi teendőink.

Annak a fontos munkának körében, amelyet a háborús ipari viszonyokból a béke állapotára való átmenet előkészítése fog megkívánni, ezek a munkaközösségek is jutnak szerephez. A hadból visszatérő munkások fokozatos munkábaállítása és katonai szolgálatuktól megváltó iparosok támogatásában a!ó közreműködés is ide tartozik. Ezért kívánatos az idejében való szervezkedés.

Az első teendő a keretek megállapítása. Ez mindenütt, ahol van ipartestület, már kész. Ahol t. i. békéltető bizottság van, (Budapestén szakmák szerint), ott a bizottság vegye át ezt a munkát. Ahol nincs békéltető bizottság, ott ez ehetne az e járás, hogy akár az ipartestület előljárósága, akár annak egy bizottsága, kiegészíti magát olyan szakemberrel, aki hadigondozói munkával már foglalkozott, azután megalakul, kijelöl egy-két előadót és munka-programmot készít. Elsősorban érintkezésbe lép az ottani munkásokkal és alkalmazottakkal. Azok is kiküldenek egy bizottságot. Ez a bizottság és az ipartestület bizottsága megegyeznek arra nézve, hogy a közös pártatlan elnök és a közös előadó, illetve a

közös munkaszerv, hol tartja hivatalát, tájékoztatják a hatóságokat és a közönséget programjuk felől és felveszik a pozitív cselekvés munkáját.

5. Munkaprogramm.

Általánosságban az lehetne a munkaprogramm, amit fentebb a 2. és 3. pontok alatt felsoroltunk. Részletesebben az ipartestületek teendőit a következőkben lehetne kifejteni.

A rokkantak érdekében.

Az ipari térre törekvő rokkantak gyámolításának legfontosabb részletei ezek: *a kiképzés, a pályairányítás, munka vagy állás szerzése, vagy az önállósítás.*

Az első feladatot az országos hadigondozó hivatal végzi el a rokkantiskolák útján. Már a második feladat körében az ipartestületeknek is jut szerep, amennyiben az egyes rokkantügyi szervezetek valószínűleg igénybe fogják venni az ipartestületeket annak a kérdésnek elbírálásánál, hogy a rokkantak milyen munkára, vagy mely iparág üzésére alkalmasak, melyik iparág felé irányíttassék a rokkant? Éppen így szerepet kell vállalni az ipartestületeknek a munkaközvetítés terén is, valamint bizonyos részben az önállósulásra törekvő iparosrokkantak támogatásában is.

Természetes, hogy most még csupán körvonalaikban lehet ezeket a szerepeket látni és ha mégis szó esik róluk, ez csupán azért történik, mert célszerű, ha az ipartestületek ezeknek a feladatoknak ellátására elkészülnek.

Hogyan fognak ezek a helyi szerepek és helyi munkakörök a gyakorlatban alakulni?

Minden helységben kell állandó tanácsadó és útbaigazító iroda. Ez az iroda, ott, ahol más alkalmas intézmény (jogvédő, ingyenes tanácsadó stb.) nem akad, az ipartestülettel kapcsolatban fog megalakulni.

Kívánatosnak látszik, hogy az iparosság érdekképviselői nemcsak a helyi hadigondozó szerveknél, hanem a magasabbfokúaknál is jussanak munkához és hogy az ipartestületeknek ez a támogató munkája egy helyről, az ipartestületek központi szervéből, az ipartestületek országos szöveti égeből irányíttassék.

Szükséges ezenkívül, hogy akár a hadigondozó hivatallal! kapcsolatban, akár attól különállóan, külön központi kisipari tanácsadó iroda létesíttessék, amely állandóan nyilvántartja a kis-

ipari rokkantakció összes kérdéseit, annak újabb fejleményeit s ahová az ipartestületek mindig közvetlen tanácskéréssel fordulhatnak.

A most leírt szervezet körében az ipartestületekre támaszkodó helyi közegekre vár a legfontosabb munkakör. Nevezetesen ez támogatja a rokkantat a munkakeresésben s amennyiben nem volna kiképezve, gondoskodni igyekszik arról, hogy a rokkant lehetőleg még a kórházban vagy később a lábadozás ideje alatt a megfelelő elméleti oktatásban és később ipari kiképzésben, illetve továbbképzésben is részesíttessék.

Ugyanez a helyi szerv irányítja az önállósuló rokkantat a megfelelő iparág kiválasztásában. Ebben a körben természetesen jórészen olyan iparágak jöhetnek szóba, amelyek nálunk még újak, vagy amelyek az illető községben még nincsenek képviselve. Esetleg szóba kerülhet az is, hogy valamelyik szakmabeli iparos eddig félkész állapotban beszerzett áruját esetleg nyersanyag állapotában szerzi be, hogy azt a félkész állapotig való megmunkálásra a rokkantnak kiadhassa, vagy pedig valamely eddig teljesen kidolgozott anyagot csak félkész állapotig dolgozza fel műhelyében és konfekcionálásra kiadja a rokkantnak.

A pályairányítás munkája nagy gondosságot igényel. E részben az ipartestületeknek az lesz a szerepük, hogy kijelölik a tanácsadó iparosmestereket, akik véleményt mondanak arról, vajjon a rokkant alkalmas-e valamely iparág üzésére, vagy ha másképen óhajt vele foglalkozni, mely munkanemeket vállalhatja magára?

További munkaköre az ipartestületnek a munkaközvetítés. Az ipartestületnél kell nyilvántartani, hogy ki alkalmazhat rokkantat és az ipartestülethez fordulnak azok a rokkantak, akiknek munka kell. Ez tulajdonképp a legfontosabb teendője az ipartestületnek. Egyúttal a legnehezebb, is, mert nemcsak arról van szó, hogy a munkák sőt össze hozza a munkát kínálóval, hanem arról, hogy a hiányos munkaképességű kezdő munkást olyan mester jóindulatába ajánlja, akit nem bánt az, hogy bajlódnia kell egy csökkent teljesítőképességű felnőtt tanonccal, hogy megfelelő munkát és beosztást keli keresnie egy alkalmazottja részére, akinek hazafias kötelességből létfenntartást kell biztosítania.

Szükséges tehát, hogy az ipartestület két vezető embere, az elnök és jegyző odaadó érzéssel és szociális gondoskodással vállalják a rokkantügyi pártfogás terhes munkáját és hogy annak el-

végzésére alkalmas munkatársakat találjanak. Amennyire lehetséges, minden népesebb iparágra nézve alakítsanak csoportokat s minden egyes csoportban legyen egy-egy tanácsadó iparos, aki már a kórházban vagy a rokkantiskolában igyekezzék megismerni a rokkantnak hajlamait és képességeit. Már ott készítse elő a rokkantat azokra a nehézségekre, amellyel az általa választott iparágban találkozni fog, később pedig tartsa szemmel a rokkant haladását és támogassa őt tanáccsal és tettel, valahányszor megakad.

Ez főleg akkor szükséges, amikor a rokkant önálló iparossá akar válni és ezelőtt sohasem vezetett önállóan üzletet.

Az ilyen tanácsadók kiszemelése, gyűjtése és képzése is az ipartestület dolga lesz, amelyet meg fog könnyíteni a rokkantügyi szakirodalom kifejlődése. Nálunk is vannak már idevágó könyvek, épp ezért célszerű lesz ezeket mennél több előjárósági tagnak és iparosnak kezébe juttatni. Aki ugyanis a rokkantügynek alapvető részét nem ismeri, az nem lesz képes a reáharuló feladatoknak megfelelni.

Később is fontos szerep jut az ipartestületnek a rokkantgyámolítás terén. Az új rokkantiparos nem lesz képes egymagában nagyobb vállalatot lebonyolítani. Akár szerződéses társulás útján, akár pedig alkalmi csoportban több iparossal együtt kell megszervezni ilyen nagyobb megrendelés kivitelét. Ilyenkor az ipartestület' bocsássa rendelkezésére erkölcsi befolyását, támogassa a vállalkozó csoportot, járjon kezére a megrendelés és a szükséges anyag és hitel megszerzésében.

Ehhez hasonló eset már 1916. elején előfordult egy vidéki városban, ahol a gazdasági munkabizottságok az orosz foglyok lábbelijének és ruhájának javítási munkáit kívánta biztosítani és ahol arról volt szó, hogy az ipartestület tegye ezt lehetővé. Itt rokonszenvvel fogadták azt a gondolatot, hogy az ipartestület erkölcsi irányítása mellett rokkantiparosok vállalkozzanak a munkára, amelyhez megfelelő mesterségű orosz foglyokat adtak az illető iparosoknak rendelkezésére.

Egy másik szerepe lehet az ipartestületnek a rokkantgyámolítás körében a munkásképzés kérdésével kapcsolatban. Több városban felmerült ugyanis az a gondolat, hogy az iparosrokkantok egy részét olyan intézetekben foglalkoztatják, amelyek egyúttal inasotthonok is volnának az újabb iparogeneráció nevelésére. Az inasotthonok megszervezése, a bennlakók szakbeli oktatása, a

rokkantak foglalkoztatása körül sok hálás szerep és kiterjedt munkakör vár az ipartestületekre és azok vezetőire, akiknek idetartozó munkásságát előre nem lehet kijelölni. A gyakorlat fogja megmutatni, hogy hol, milyen módon kapcsolódhatnak bele legszervezetesebben ez a munka a rokkantgyámoltás fontos feladataiba. Egyelőre a legfontosabb óhajtás, hogy az ipartestületek eleven érzéket és teljes megértést mutassanak e feladat iránt.

A hadiárvák érdekében.

Az ipari pályákra törekvő hadiárvák egy része a gyárakban fog elhelyezést találni, másik része kisiparosokhoz kerül.

Ez az utóbbi csoport irányítás, kiképzés, gondozás dolgában az ipartestületek közreműködésére fog szorulni.

Az esetek jó részében ugyanis ez lesz a dolgok lefolyása:

Az árvaszék vagy a serdületlen hadiárvákat ellátó intézmény a tanoncjelölt árva képességeinek és hajlamainak megfelelő iparágat fog ajánlani. Amikor nem akad gyár, amelyik ilyen iparágat magában foglal, vagy amelyik hajlandó vagy képes tanoncot felvenni, vagy amikor az árva gyámja határozottan a kisipari műhelyben való kiképzést kívánja, az ipartestület (Budapesten a szakipartestület) dolga lesz a tanító iparost javaslatba hozni, a tanoncot elhelyezni és ügyelni a kiképzés alaposságára.

Az ipartestületeknek igen hálás és fontos szerep jut a kisipari tanoncotthonok létesítése és fenntartása körül. Már eddig is több városban sikerült az ipartestületek kezdeményezésére a tanoncotthonok megszervezése és meggyőződésünk, hogy az állam, a városok és a társadalom támogatása mellett a jelen viszonyok mellett széles körökben fog sikerrel járni a kezdeményezés.

Erre mutat az is, hogy a kereskedelmi és közoktatásügyi miniszterek nagyobb figyelmet kívannak a tanoncotthonok ügyének szentelni és hogy a most folyamatban levő társadalmi gyűjtés eredményéből megfelelő rész fog jutni a tanoncotthonoknak is.

Nem utolsó sorba való az az érdem is, melyet az ipartestületek e téren a gyűjtés szervezése és ellátása révén szerezhetnek. Igaz ugyan, hogy a hadi jótékonyági akciók már meglehetősen mértékben vették igénybe a mindenkor áldozatkész magyar iparosvilágot is, mivel azonban ebben az esetben az iparosokat közvetlenül és legkomolyabb érdekeikben érintő országos és nemzeti kérdésről van szó, valószínű, hogy a gyűjtés a kívánt eredménnyel fog járni.

Erre már csak azért is lehet számítani, mert a kisebb-nagyobb vagyონrészeknek közcélokra való rendelése kellő szervezés mellett sokkal eredményesebb, mint akkor, ha magára marad és a véletlentől függ.

Nyugalomba vonult jómódú iparosok és iparosok özvegyei gyakran szánnak valamit ipari közcéloknak. Ha a hadiárva-akciót a sajtó és a vezető ipari körök állandóan előtérben tartják, valószínű, hogy az adományozók a hadiárvatámogatásnak fogják juttatni, amit jótékony célra szánnak. Alig múlik el hónap ilyen alapítványok nélkül, így legutóbb Baján egy özvegyasszony főtéren levő házának felét a bajai ipartestületnek hagyta végrendeletében.

Az egészen kis összegű gyűjtés is hozhat komoly eredményeket. Az ipartestület az iparosok, minden iparos pedig az üzletfelei körében indíthat gyűjtést, amelyet a helyi hatóságok is bizonyára teljes készséggel fognak támogatni.

Ilyen irányú kezdeményezésről kaptunk hírt Sopronból és Nagyváradról is.

Az utóbbi városban maga a rendőrfőkapitány állott annak a mozgalomnak élére, amelyet az iparos-hadiárva segélyezése végett indított az ottani ipartestület. A gyűjtésnek már eddig is figyelemreméltó eredménye van.

Szerepe és munkája akadhat az ipartestületnek a majdan felállítandó tanoncotthonok vezetése és fenntartása körül is. Akár az állam, akár a város, vagy a gyermekvédő liga fogja alapítani az otthon, az «iparosok közreműködése nélkül nem fog boldogulni. Az első teendő az elhelyezendő tanoncok összeírása lesz. Megállapítják, hogy mely iparosok kívánják tanoncaikat az otthonban elhelyezni, mely iparosok tartanak számot az otthon utján tanító-mestert kereső tanoncra, mely jobbmódú iparosok hajlandók az otthon költségeiből részt vállalni?

A szervező munkának mindez a sok apró részlete el sem képzelhető az ipartestület buzgó és lelkes munkálkodása nélkül. Ebben rendszert teremteni, mindezt irányítani az előkészítés dolga, amelyet már most kell napirendre tűzni.

Már eddig is több ipartestület tudta az államot, a megyét, a várost és a kamarát tanoncotthon alapítására hangolni. Ezidő szerint is több ipartestületi tanoncotthon van alakulóban. Ezek példái azt igazolják, hogy az illetékes körök szívesen látják az ipartestületek kezdeményezést. Épp ezért, ahol csak kívánatosnak

és szükségesnek látszik tanoncotthon létesítése, tűzze ki az ipar-
testület a kérdést napirendre, jelentse be az Országos Hadigondozó
Hivatalnál ilyen otthon alapítására, vagy az alapításban való rész-
vételére vonatkozó készségét, állapítsa meg, hogy mekkora a
megye, a város, a kamara és az ipar-
testület valószínű támogatása?
A hadiárva üzetének vezetése, szemmeltartása, a segélyek ki-
eszközlése is idetartozik. Erre tett praktikus javaslatot Melhó Ber-
talan szöv. alelnök.

Iparosasszonyok a hadiözvegyekért és árvákért.

Az állami rokkant- és árvagondozás ellátásával párhuzamosan
kell haladnia a társadalmi gondoskodásnak is. Mert kétségtelen,
hogy az itthon maradt férfiak és a háború közvetlen szenvedesei-
től megvédett asszonyok társadalma nem tett eleget kötelességé-
nek azzal, hogy önkéntes jótékonyági adóját gyűjtéssel vagy ada-
kozással leróta. A hadiárva elvesztett apjának pótlásáról van szó.
Azt a gondoskodást, azt a családi meleg szeretetet kell pótolni,
amit édesatyjától várhatott. Ezt pedig még a nyilvános ellenőrzés
alatt vezetett állami vagy megyei árvaházban sem kaphatja meg.
Ezt csak a szociális tartozások súlyát és tartalmát melegen átérző
asszonyok gondozása adhatja meg az árvának ott, ahol anya
sincs, ahol pedig az anya életben van, az anyának módot kell
adni gyermeke nevelésére. Az anyán keresztül kell védelemben és
gondozásban részesíteni a hadiárvát. A védelemnek ezt a meleg-
séggel teljes, ideális alakját elsősorban a magyar iparosvilág női
társadalmától várhatja el az ország. A magyar iparost a céhvilág
romantikus idejében, de a modern kapitalisztikus termelés napjai-
ban is, a tisztaságában példás, a gyermekei jövőjét féltékenyen
védelmező családi élet jellemezte. Ha van osztály a magyar társa-
dalomban, amelyben a szülők a maguk javának elébe teszik gyer-
mekük javát, akkor az iparososztály az. És amikor a jóra való
magyar iparosoknak nagy sora áldozta fel a haza üdvéért életét,
fog akadni, kell akadnia minden városban iparosnak, aki vállalja
az árván maradtak gondozását, kell akadnia iparosasszonynak, aki
az özvegyen maradt anyát támogatni kész árvája felnevelésében.

A magyar iparosasszonyok nemzeti ügye ez, amely csak utolsó
sorban kivan áldozatot anyagiakban, vagy lemondást pénzben ki-
fejezhető javokról. Szeretetnek pótlását jelenti ez a segítség, a
bajban való vigasztalást és baráti istápolást A szorultságában

bátortalan özvegy bátorítást keres, elveszített önbizalmának pótlása után kutat. Aki ezt hozza néki, a jótétemények legnagyobbikát gyakorolta vele szemben.

Ezer és ezer formában kaphat ez a jóindulat megnyilatkozást. Magamhoz fogadom a serdületlen gyermeket, míg anyja ellátja a napi munkáját. Támogatom őt munka szerzésében, az élelemmel vagy ruhával való ellátásában, kezére járok, hogy gyermeke megfelelően iskoláztassák, segítséget szerzek neki igazának kikutatásához ügyes-bajos vagy pörös dolgaiban. Lehetetlen elsorolni, hogy milyen alakban állhat a jószívű asszony egy özvegy szolgálatára.

A legfontosabb az, hogy ez a segítő készség, ez a támogató hajlandóság szervezetet kapjon. Kívánatosnak látszik, hogy a magyar iparosasszonyok ezt a nagy feladatot idejében munkába vegyék.

Gondoskodni kell minden nagyobb iparosvárosban az iparosasszonyok olyan társadalmi szervezetéről, amelyhez az özvegyek bizalommal fordulhatnak árvájuk dolgában és toborozni kell olyan iparosasszonyokat, akik egy-egy árvának az anyán keresztül való védelmezését magukra vállalják.

Tegyenek a magyar iparosasszonyok tanúságot arról, hogy nagy ügyekben is megteszik kötelességüket. Mutassanak példát a többi osztálynak annak a munkának szervezésére és elvégzésére, amely a magyar társadalomra a hadiárvák ellátását illetőleg hárulni fog.

A hadból visszatérő iparosok és munkások érdekében.

A legelőli említett szervezet sok hasznos munkát végezhet a hadból visszatérő iparosok és munkások támogatása körül is. Minden segítő munka, amit a rokkantak, az özvegyek és az árvák boldogulásának előmozdítása kivan, szükséges és elmaradhatatlan a műhelyébe visszatérő iparos és munkás érdekében is. Ennek adósságait rendezni kell, szerszámot, anyagot kell a kezébe adni, megrendelést és hitelt kell számára biztosítani. Az átmenetgazdasági intézkedések országos apparátusának szüksége lesz legelső fokon helyi szervezetre, ezeknek megalkotása pedig feleslegessé válik, ha rendelkezésre állnak olyan munkaszervek, amelyek a hadigondozás terén már tapasztalatokkal rendelkeznek.

Ezek nagy vonásokban azok a teendők, amelyek a kereskedelmi minisztérium által szem előtt tartott új hadigondozási társadalmi szervekre várnak. Hogy az ipartestületek a teendőket milyen formában és milyen eredményekkel tudják ellátni, az jó részben a központi vezetéstől és irányítástól függ. Ennek a terhét a Szövetségnek kell vállalnia, akkor azonban gondoskodnia kell az *ezzel járó anyagi terhek* megfelelő fedezéséről is.

SZOCIÁLIS KRÓNIKA.

Csecsemővédelem és mozi.

Az anya- és csecsemővédelem ügye már élt egyszer a színpadi hatás eszközével, újabban pedig a legnépszerűbb tanítóalkalmatosságához, a mozihoz is fordult céljai érdekében. „Akik árnyékban élnek”, ez a címe annak a kulturfilmnek, melyet az ismert nevű Adele Schreiber irt a berlini „Deutsche Gesellschaft für Mutter- und Kinderrechte” számára. A mozidarab anyagát a társaság irattárából merítette, ahol az emberi társadalom mélységeibe bevilágító sok ilyen dráma van eltemetve, ha nem is mind olyan megrázó, mint Hanna Martensé, akít Ellen Richter személyesít a mozidarabban.

Alapjában véve arról a régi históriáról van szó, amely mindig új marad. Hanna Martens, aki maga is házasságon kívül született és akinek szomorú ifjúsága volt, megismerkedik egy fiatal bankhivatalnokkal, aki elcsábítja. A viszonynak következményei lesznek és Hanna elveszti állását a divatáruházban, gyárba megy dolgozni, de utóbb onnan is elküldik. Kiteszi gyermekét, ami ugyan a rendőrséggel hozza összeütközésbe, de egyszersmint az üdvösség útjára is vezényli, mert az emiutott egyesületnek egy segítőnője felvéteti őt az anyaoththonba. A közönség megismerkedik az egyesület emberbaráti berendezésével és saját szemével látja,

miként folytatja az egyesület a maga csendes és céltudatos munkájával a küzdelmet a társadalom fonák erkölcsével, a lakásínség borzalmaival és a nagyváros erkölcsi veszedelmeivel és a gyermeknevelés első és legnehezebb fogyatékoságaival szemben. Beletekinthetünk egy hajlék belsejébe, ahol a hajadon anyák megbújhatnak és ahol a házasságon kívül született gyermekek nem páriái az emberiségnek. A tiszta hálótermek, a játszóterek jótékonyan ható ellettétben vannak helyezve a szegénységnek és a nyomornak a képeivel, amelyeket tarka változatosságban látunk a társadalmi és természeti felvételek között. Hanna sorsa végezetül jóra fordul, csábítója elveszi büntetését, ő maga pedig egy gyermekkori barátja oldalán megtalálja az áhított boldogságot.

A filmet Németország városaiban nagy tetszéssel fogadta a közönség.

Az ember védelme és boldogulása.

Ilyen című füzetet adott ki Molnár Lajos, a rimaszombati ker. munkásbiztosító pénztár igazgatója. A füzet ismertetése és egyszersmint toborzója egy a szerző által kispukulált „Országos Szervezetinek, amelynek a célja volna, hogy a társadalmat mozgósítsa azoknak a teendőknék az ellátására, amik szükségesekek, hogy

a háború sebei minél hamarabb begyógyuljanak és az ország egy boldogabb jövőre újjászerveztessek. A Szervezet szakosztályokban teljesítené speciális feladatait, 1. a világháború áldozatainak védelme, 2. a népjóléti teendők. 3. a népegészségügy, a sport, 4. a gyermekvédelem és gyermeknevelés, 5. a népművelés és közgazdaság területén. A szakosztályok működési körét a szerző mindjárt meg is jelöli.

A szerző indítványa abból az egészséges gondolatból fakad, amely még mindig csak néhány .koponyában dereng, hogy a társadalmak, vagyis az emberek boldogulásának alapjait nem a politikai intézményekben és a kormányzati formákban kell keresni, hanem magában a társadalomban. A világon semmi se képes az embereken segíteni, se győzelmes háború, se bármiféle politisai forradalom, ha maguk az emberek nem látnak hozzá, hogy önmaguk vegyék kezükbe a boldogulásuk intézését. „Kézbe venni”, ez pedig nem annyit jelent, mint egyik vagy másik politikai párt jelszavait harsogni, vagy valamelyikre adni a szavazatot, hanem jelenti a valóságos cselekvést, a társadalmi munkát, amelyet minden szónoklat, egyetlen választás vagy bármiféle pártpolitika nélkül vagy dacára is el lehet végezni. A csalódás csak ott érheti utói a társadalmat, ahol azt hiszik az emberek, hogy ilyen társadalmi munka nélkül is lehet boldogulni.

A szerző művét, amely a Kollár Miklós-féle jutalomdíj nyertese, leginkább azért tartjuk érdemes dolognak, mert fölkelti azt a gondolatot: „neked magadnak kell

megváltanod a világot.” Nem X vagy Y. a megváltó, hanem te magad, a te munkád, vagy senki és semmi más a világon.

Amerikai háborús nyereségek.

A new-yorki „The Masses” című folyóirat júliusi számában figyelemreméltó cikk jelent meg „Az amerikai gazdagság legendája” címen. A cikk kimutatja, hogy az amerikai Egyesült-Államok roppant gazdagsága tulajdonképpen óriási vagyonuknak néhány kézben való felhalmozása, míg a nagy tömegek nyomorban élnek. A háború még tátongóbbá tette a nagytőkések és a proletárok között meredő szakadékot, mert a Krózusok számlálatlan milliókat szereztek eddigi millióikhoz. Azoknak az épülésére, akik még mindig az Egyesült-Államok demokráciájában látják az államideált, álljon itt mutatóba néhány háborús amerikai nyereség, amelynek a számai érthetőbben beszélnek Wilsonnál. A számok olvasásánál nem szabad szem elől téveszteni, hogy nem holmi rongyos koronákról, hanem dollárokról van szó.

C é g	1913	1916
U. S. Steei Corp.	81,216.985	271,531.750
Amerikai kohóművek	9,756.540	23,232.248
Armour and Co.	6,028.197	20,000.100
Bethlem Steel Corp.	5,122.703	43,593.968
Central Leather Co.	4,905.880	15,498.635
Crucible Steel Co.	4,386.355	13,233.211
Cubren American Sugar	356.887	8,235.113
Du Pont Powder Co.	4,582.075	82,107.693
Hercules Powder Co.	1,107.212	16,658.863
Phelps Rodge Corp.	7,407.710	21,974.863
Swift and Co.	9.250.000	25.456.000
Texas Oil Co.	6.663.123	13.898.861

Van tehát olyan is, mint pi. a Du Pont cég, amely a háború előtti nyereségének a húszszorosát érte el, az acéltröszt nyeresége

pedig – jóval egy milliárd koronán felül egyetlen esztendőben! – túllépi a mese korlátait is. Úgy látszik mégse olyan rossz üzlet a háború!

Írjunk magyarul!

A „Köztelek” szótára. (A szakirodalomban leggyakrabban használt idegen szavak, helytelen kifejezések és ezek megfelelői.) Összeállította *Buday Barna*. Kiadta az Omge. A „Patria” nyomása.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület arra a dicsérendő elhatározásra jutott, hogy kiadványaiiban idegen szavakat lehetően nem fog használni és a helytelen kifejezéseket is kerülni igyekszik. Az a tapasztalat ugyanis, hogy a gazdasági szakírók is sok olyan idegen, legkivált latin eredetű szót használnak feleslegesen, amelyekkel nem javítanak nyelvünk kifejezőképességén, csak érthetőségét rontják. Buday Barna az Omge megbízásából összegyűjtötte a szakírók által leggyakrabban használt idegen szavakat és ezeknek magyar megfelelőit. Munkájában összeszedett több szembeötlő magyartalan és helytelen kifejezést is. Ezeknek is rámutat a helyesbítésére. Munkájához a gazdaközönséget is segítségül hívta. Ez után sok olyan szót kapott az idegen szavak helyettesítésére, amelyeket az úgynevezett magyarrító szótárak nem vettek fel. Csak mintegy hétszáz szót és körülbelül ugyanennyi helytelen kifejezést tartalmaz a füzet, mert mint a szerző megjegyzi, nem a jó magyarság teljes szótárát akarta megszerkeszteni, célja csak az volt, hogy a legsűrűbben elköve-

tett szembeötlő hibákra könnyen áttekinthető módon figyelmeztessen. Átlapozva a munkát, megállapíthatjuk, hogy ez a vállalkozás a nyelvtisztítás érdekében nem felesleges s kiadásáért úgy az Omge, mint a buzgó szerző elismerést érdemel. A füzetet, melyhez *Bársony István* írt előszót, melegen ajánljuk íróink figyelmébe.

A „sárga” szervezetek negligálása.

A németországi szakszervezetek világában a háború befolyása alatt engesztelékeny szellem jutott uralomra. A négy nagy szakszervezeti köteléknek, a szociáldemokratáknak, a keresztényeknek, a Hirsch-Dunckereknek és a lengyeleknek a vezetősége minden lényegesebb kérdésben egyértelmű magatartást és összműködést tanúsít. És napnap után tapasztalják, hogy az egyetértés milyen jó eredményeket biztosít számukra. Olyan eredmények, amik azelőtt a széthúzás folytán elérhetetlenek voltak, most bőségesen hullanak az ölükbe az összetartás következményeképpen. Ennek behatása alatt egyre nagyobb tért nyer az állandó együttműködés gondolata. Csak egy ellentét van, amit a háború se tudott áthidalni, az, amelyik a fentnevezett négy főirányzat és a sárga vagy „békés” szervezetek között van. Miután ezeket, mint az legutóbb aktaszerű bizonyítást nyert, a munkaadók támogatják pénzzel, nem akarják nekik elhinni, hogy a munkásérdekek önzetlen képviselői. Ez az ellentét gyakorlati kifejezésre jutott legutóbb a segítőszolgálati törvény által létesített számos bizottmányban való képviselőkénél. Az összes

nagyobb szakszervezeti kötelékek vonakodtak a sárgák képviselőit a munkásérdekek képviselőinek elismerni. Hiába hívták a hadügyi hivatalt a sárgák segítségére. Néhány nem állandó jellegű választmányi tagságot juttattak nekik, de egyebekben semmi előzékenységet nem tanúsítottak velük szemben. Ismételt panaszra a hadügyi hivatal végre hivatalosan is kijelentette, hogy neki az országgyűlés segítőszolgálati bizottságával kell számolnia, ott pedig nem lehet keresztülvinni, hogy a sárgák elismertessenek a munkásság képviselőiül.

Új szellem a szakszervezetekben.

Egy nemrégiben Brémában megtartott gyűlésen a német szocialista szakszervezetek vezére *Légien* a következőkben fejtette ki álláspontját a Munkaközösség és a Spartakus-csoport részéről jövő támadások tárgyában: „Szemünkre hányják, hogy feladtuk az osztályharc álláspontját. Vajjon lehetséges-e ez? Amíg ellentétes érdekek, amíg kapitalista termelési rend van, addig lesz osztályharc is. Az *osztály gyűlöletet* mindenkor elvetettük. A kapitalista pártok és kormányok rendszabályai, mint amilyen a szocialista törvény volt, a felforgatási javaslat, az egyesületi törvény és egyéb törvények sikanériái az okai annak, ha az ellentétek munkaadó és munkás között, az államhatalom és a munkásszervezetek között különösen minálunk olyanmire kiélesedett. Nem nyugszik a harc a háború alatt sem, habár a Burgfriede mérsékeli is. A harcot nem keli okvetlenül ebben a formában

folytatni, van annak más módja is. De ez nem rajtunk múlik, hanem a polgárt többségi pártokon és a kormányon. Ha az állam nem a gazdaságilag gyöngébb munkást akarja védeni, hanem az erősebb munkaadót, akkor nem marad számunkra más hátra, mint-hogy felvesszük az eddigi harcot. „A legkevesebb, amit követelünk, hogy az államhatalom neutrális legyen”. Ugyanezt a gondolatmenetet folytatja a chemnitzi „Volksstimme” egy vezércikkében, amely a pozitív reformpolitikában jelöli meg a szakszervezetek jövő irányzatát. A „Munkaközösség” – mondja – még mindig abban az elavult hitben él, mely régente egyedül uralkodott a szociáldemokráciában, hogy a munkásság számára nem a pozitív eredmény a fontos, hanem az osztályharc és a szenvedélyek felkorbácsolása. A szociáldemokrata párt nagy többsége azonban a 90-es évek eleje óta különösen a szakszervezetek és szövetkezetek nagyszerű fellendülésének a hatása alatt elvetette ezt a tárgyalanná vált forradalom- és katasztrófa-teóriát, a vak osztályharcfanatizmust és a mindennapi reformmunka megvetését és ma már abban látja főhivatását, hogy erejével a munkásság életviszonyait védelmezze és javítsa. Nem mintha 5 pfennig munkabéremelés és félóra munkaidőmegrövidítés volna az ideálunk, hanem mert nem látjuk egyéb módját a munkásságnak a kapitalizmus alól való felszabadítására, mint hogy millió és millió apró eredményt érünk el és halmozunk fel nap-nap után minden testületünkben és minden szervezetünkben. Gondolkozásunk

középpontjába a *praktikus működés* lépett, mert ettől várjuk a végcélhoz vezető út kikészítését.”

A háború és a népesedés.

A háborúknak minden alkalommal többé-kevésbé súlyos kihatásuk volt a népességi viszonyokra s például a középkor háborúinál, amikor a hadműveletek a nem harcoló lakosságra is kiterjedtek, pusztították az otthonlevőket is. A *harminczéves háború* már szinte egészen megváltoztatta azon területeknek népességi térképét, amelyekre kiterjedt, s ennek a háborúnak a befejezése után Németország némely részében a férfilakosság száma annyira lepadt, hogy *törvényes intézménnyé kellett tenni a többnejűséget*. *Napóleon háborúi* is rengeteg embert pusztítottak s bár harcai egyrészt nem francia katonasággal vívta, mégis ez a háború kezdte ki Franciaországnak addig kedvező születési arányszámát. Ha az *1870/71-iki porosz-francia háborút* tekintjük, amely pedig a jelenlegi háborúval össze sem hasonlítható, mégis megfigyelhetünk lényeges eltéréseket és változásokat a népesség megoszlása körül. Az akkori statisztika szerint például 1869-ben, a jelenlegi Németország területén 384,267 házasságot kötöttek, a következő évben, bár a háború csak júliusban kezdődött, a házasságok száma lepadt 313,96 l-re. Amíg 1869-ben minden ezer lakosra 9.5 házasságkötés esett, 1870-ben csupán 7.7. A születésekre nézve a háború természetesen csak 1871-ben mutathatta hatását, amit egész világosan láthatunk is. Az 1869-iki évben a születések száma ugyanis

1.594,187 volt, 1870-ben ez felemelkedett 1.635,646-re, de 1871-ben leszállt 1.473,492-re. Ezer lakosra 1869-ben 39.4 születés, 1870-ben 40.1 s 1871-ben csak 35.9 születés esett. A születések száma ezer lakosra vonatkoztatva 1869-ben 11.1-el múlta felül a halálozások számát, de 1870-ben már csak 49-el.

Még sokkal szomorúbb kihatással volt azonban a háború Franciaországra, ahol a nagy gazdasági károsodása a népesség szaporodásának újabb gazdasági okaként jelentkezett.

A mostani háborúnak óriási kiterjedése és végtelennek látszó időtartama, valamint az öldöklő fegyvereknek és szerszámoknak tökéletesítése a harcban álló népek körében természetesen igen mélyreható változásokat okoz. A munkaképes és erőteljes férfiak száma mindenütt erősen csökken, viszont a nőknek számszerű többsége még kirívóbbá lesz. A halottak száma már eddig is 6-7 millióra tehető, a teljesen rokkantaké is 5 millióra, úgy hogy *12 millióval növekszik ezúttal a nők számbeli többsége* a népesedési szempontokból számbavehető férfiak fölött. *Németországban, ahol eddig 800,000-el volt nagyobb a nők száma a férfiaknál, már most két millióval nagyobb ez a többlet, Angolországban, ahol a számbeli többlet 1½ millió volt, most szintén 2 millióra tehető, Olaszországban 3 milliónál, Franciaországban 1½ milliónál s Ausztria-Magyarországban szintén körülbelül ennyire tehető a nők számbeli túlsúlya.* Ezen a helyzeten természetesen csak rosszabbítani fog még a férfilakosság

emelkedő halálozási arányszáma. Egy külön háború áldozatainak számával vetekszik az a szám, amennyivel a születések száma csökkent a háború alatt Európában. Kilenc millió gyermekkel kevesebb jött ugyanis világra ezalatt a szomorú idő alatt, olyan tekintélyes szám ez, amelynek káros kihatása még igen távoli időkben is érezhető lesz. A legkritikusabb a helyzet Franciaországján, ahol a népesedési viszonyok már a háború előtt is aggodalomkeltők voltak s ahol a regenerálódás előreláthatólag a legnehezebben fog végbemenni. *Austriának, Magyarországnak, valamint Németországnak, bár nincsenek azon a kritikus ponton mint Franciaország, szintén minden erejüket kell majd összpontosítaniuk, hogy a háborús emberpusztítással járó nagy nemzeti veszedelmet valahogyan, legalább a háború után lokalizálják.*

Nincs kivándorlás Amerikába.

A nagy európai háború természetesen nem maradhatott hatás nélkül Amerikára, de különösen az Egyesült-Államokra sem. A háború Európában oly emberveszteséget jelent, hogy az amerikai kivándorlás ezzel fordulóponthoz jutott. Mert bár érthető, hogy jelenleg a kivándorlás úgyszólván teljesen szünetel, de ez az állapot nem sokkal fog javulni előreláthatólag a háború után sem, mivel annak legfőbb oka, a munkanélküliség is valószínűleg jó időre ismeretlen lesz. Az Egyesült-Államokba évenként átlag egy millió személy vándorolt be a háború előtti utolsó évek során, az 1914. év utolsó öt hónapja az

elmaradt bevándorlás révén má^f mintegy félmillió veszteséget jelentett e téren az Egyesült-Államoknak. Az első háborús év október havában már csak ötödrész akkora volt a bevándorlás az előző év ugyanezen havában, most pedig már úgyszólván nincs is bevándorló, mert *akiknek béke idején kivándorolniuk kellett, azokat most a hadfelszerelés gyárak és a frontok foglalkoztatják.*

A sertés mint konkurens.

May (Hamburg) nagyobb tanulmányban, mely a statisztikát, népélelmezést, a táplálkozás higiénéjét és gazdaságát, a táplálkozási politikát, a táplálkozás vegytanát felöleli, kikel a disznó hizlalása ellen, nevezetesen olyan tápszerreklével való hizlalása ellen, mely emberi táplálkozásra is szolgál. Kilencedik ellenségnek nevezi a disznót.

Számításai alapján kimutatja, hogy a disznótenyésztés megszüntetésével épen a külföldről való elzárás következtében hiányzó fehérjéből megtakarítható volna annyi, amennyiből 58 millió ember épen úgy táplálkozhatnék, mint békében, míg a könnyen pótolható kalóriákon „csak” 45 millió ember számára takaríthatnánk meg a kalóriát. 1913. év közepén Németországnak 66.8 millió lakosa volt. A sertés tehát 67% kalóriát, 87% fehérjét evett el a német lakosság elől. Ha a sertés eltűnne, 36 millió embernek a kalóriája, 45 milliónak fehérjéje erejéig lehetne új táplálékot szerezni, tehát alakosság 54, illetőleg 69%-ának; vagyis ha Németországban nem volna disznó, nem volna tápszergondjuk. „Talán

még megtanuljuk” – mondja szerző – „hogyan a sertésenyésztés a táplálkozási politika szempontjából örület”.

Szerző cikkének 3 részében táplálkozási politikából magyarázza, hogy miért kellett a zsidóknak a sertés hús élvezetét eltiltani, t. i. azért, mert olyan kis ország, ha tejjel-mézzel folyó volt is, nem bírja el a sertés zabálásának konkurrenciáját, hiszen az éhség elől menekültek már az ősatyák Egyiptom országába. Ide jutott Németország is, etette előle a sertés a tejet, mézet, a sovány tejet és a cukorrépát. Tehát a sertés és az ember kizárja egymást. Az ausztráliaiaknak is ki kellett a tengeri malacokat irtaniok, különben tönkretették volna őket.

A sertés a zsírszükségletnek 13 százalékát termelte. De ezt az ember maga is megteheti a sertés által megevett gabona, cukorrépa és burgonyából, nem kellene neki ezt kerülő utón a disznóhizlalással elérni. Nevezetesen a cukor erre alkalmas és olcsó alapanyag.

Sok érdekes adatot hoz még fel szerző arra nézve, hogy a sertés hogyan károsítja meg az embert. Célzerűnek csak a makoltatást az erdőben és legfeljebb a moslékkal való sertéstáplálást tartja, amint az a század közepéig divat is volt.

A sertéshizlalás csökkentése által eleső zsír könnyen pótolható volna, először intenzívebb tejgazdaság által, másodsor a takarmányként használt korpából direkt nyerhető zsír által. Szerző a hadügyminiszterhez beadott előterjesztésében kimutatta, hogy 11 millió tonna rozs és búza korpájából, mely a kenyérliszt rendel-

kezésére áll, 100,000 tonna zsír nyerhető.

Ajánlja továbbá, hogy a kenyérliszthez zablisztet keverjünk, melyben 4.1% felszívódásra alkalmas zsiradék van, míg a rozs- és búzalisztben csak 0.9. Tíz millió tonna zab, az 1913-iki termés 500,000 tonna zsirt tartalmazott.

Zabkenyér mellett zabkása és egyéb zablisztes ételek is célszerűek volnának.

Eltiltandónak tartja szerző a sertéshizlalást és kontingentálandónak a sertésenyésztést.

Demokrácia és szociálpolitika.

A politikusok fűzzenek hozzá olyan kommentárt, amilyent akarnak, de bizonyos dolog, hogy az „autokratikusan” kormányzott Németország a szociálpolitikában a világ minden állama előtt jár és a többiek mind ő utána ballagnak (lásd Lloyd George kijelentését 1913-ban) de leglassabban a nagy demokráciák ballagnak, Egyesült Államok, Franciaország. A demokrácia őshazája Svájc e tekintetben valóságos makacs maradiságban szenved. Augusztus utolsó vasárnapján Zürich kantonban népszavazás volt az üzletek hétköznapi zárórája tárgyában. A javaslat szerint a záróra köznapon 1/29, szombaton és ünnepek előtt való esteken, valamint egész december hónapban 9 óra lett volna. (Nálunk már a 7 órai záróra van napirenden!) Áprilistól október végéig a kanton egyes községet maguk határoznák meg a javaslat szerint akár korábbi, akár későbbi időpontban a zárórát. (Micsoda falhoz lapuló óvatosság!) Hat év

óta folyik a küzdelem azért a törvényért, amelynek az elfogadása most már valószínű, de nem bizonyos, A demokrácia ígéretföldének egyetlen kantonja idáig emelkedett föl, a többiben még szó sincs semmi ilyen intézkedésről.

Még rikitóbb tények állanak e részben előttünk, ha az amerikai nagy demokráciára vetjük tehintetünket. Hagyjuk magunk helyett az amerikai Hepnert beszélni, aki az „Internationaler, Korrespondenz”-ben a következőképp jellemzi hazáját:

Az orosz forradalmi kormányhoz intézett jegyzékében kijelenti Wilson, hogy az Egyesült-Államok minden önző cél nélkül rántott kardot Németország el len, csak az a célja, hogy Németországot erőszakos megtérítésével az emberi szabadság ügyének tegyen szolgálatot.

Pedig sehol olyan buzgón mint az Egyesült-Államokban nem prédikálják azt a tanítást, hogy: „Charity begins at home”. (A kegyességet mindenkinek odahaza kell elkezdenie). És valóban Wilson urnák odahaza Amerikában lépten-nyomon volna alkalma „megmenteni az emberiséget” és a „nemzet becsülete érdekében” valamit csinálni, amik miatt most Németországon akar bosszút állni, mert Németország megzavarta az amerikai lőszerszállítás nyugalmát. Bizonyítékul elég csak néhány önkényesen összehordott szám és tény:

Dr. Leo L. Knapp a legfőbb kereskedelmi kormány hatóság tagja megállapítja „Munkaviszonyok a south carolinai gyapjúiparban” című cikkében, hogy sok száz gyermek heti 62 óráért munkáért

132 dollár bért kap és hogy ugyanabban az országban kilenc éves koron alul lévő gyermekek ugyanennyi órát dolgoznak hetenként. És mit szól hozzá ez a magasrangú hivatalnok? „Kevés remény van hozzá, hogy ezeket az elszomorító állapotokat meg lehessen változtatni!”

Pennsylvania állam antracitbányában 1870-től 1903-ig átlag 322 ember halt meg évente baleset folytán, e 34 év alatt az áldozatok számának minimuma 366 volt, maximuma 518, öt évvel később 1908-ban a termelésnek csak mérsékelt emelkedése mellett az emberáldozatok száma 708 volt, a barnaszénbányákban pedig 806. Az Egyesült-Államokban magában 1898-tól 1907-ig 26,340 szénbányász vesztette életét!

A pittsburgi acélvidéken egyetlen évben 526 ember lett halálos baleset áldozata – a sebesülésekről és az elnyomorodásokról nincs is pontos statisztika.

1908-ban New-York területén az akkori 4½ millió lakos mellett 52,599 embert, naponta 144 et ért baleset a közúti vaspályákon.

Több mint 32,000 halálos balesetet és több mint két millió baleseti sérülést szenvedtek 1907-ben az Egyesült-Államok munkásai, későbbi számok nincsenek birtokunkban, de ezek még magasabbak. A vonatkísérő személyzetből 7½ pro mill vesztette életét és majdnem húszszor annyi szenvedett balesetet. Hogy ez mit jelent, azt csak akkor tudjuk kellőleg értékelni, ha tudjuk, hogy ezer vasúti alkalmazott közül sérülést szenved Németországban 24, Belgiumban 11, Angliában 11 8, az Egyesült-Államokban 4.35. Egy

esztendő leforgása alatt Dániában minden 588-ik vasutas elnyomódik, Magyarországon minden 496-ik, Németországban minden 431-ik, ellenben az Egyesült-Államokban minden 19-ik. Egészen hihetetlen, égbekiáltó számok!

Borah senator Idaho államban egy nyilvános szónoklatában, amelyben kikel a trustmágnások és a dynamittal dolgozó szakszervezetek törvénysértései ellen, így jellemezte a dolgokat: „Nem túlzok és nem torzítom el a bennünket vádoló tényeket, ha kijelentem, hogy már most, nemzeti létünk ifjúságában *a civilizált országok legtörvénytelenebbje vagyunk*. Nincsen olyan nagy állam a világon, amelyben a törvénynek a souverenitás végső értelmének oly kevés tekintélye volna, mint nálunk.

Szociálpolitikai szempontból az Egyesült-Államok kétségtelenül a legelmaradottabb valamennyi modern ipari állam között. Bűzkeségünk legfeljebb a „szabadságokban nyerhet kielégítést, a nép hatalmában a kormány fölött és abban, hogy minden hatóságot maga a nép választ. De ezt ellensúlyozza az a tény, hogy nincsen Amerikában olyan válaszfás, amely lopás, hamis eskü, rablás és gyilkosság nélkül megcsinálna. Az európai választásoknál szokásos visszaéléseket össze se lehet ezzel hasonlítani, mert Amerikában a pártvezetőség tervszerűen készíti elő a csalást, amelyet azután mint „választási manővert” minden eszközzel megvalósít.

A szociálpolitikai internacionálé a háborúban.

A baseli Nemzetközi Munkás-

ügyi Hivatalnak a háború ideje alatt való működéséről néhány figyelemre méltó adatot közöl dr. Stefai Bluer, az intézet igazgatója. Az 1914 augusztusára Bernbe összehívott nagygyűlést le kellett mondani, de minden oldalról olyan kívánság hangzott fel, hogy az egyesületet fenn kell tartani, hogy a háború után a kölcsönös kiengesztelődés munkájában közreműködhessék.

A Nemzetközi Munkásügyi Hivatalnak a háború után mindenenesetre sok dolga lesz vele, hogy a kormányok és a különböző szociálpolitikai körületek között a régi kapcsolatokat helyreállítsa. Ezenközben a Hivatal pontos tájékoztatást szerez a háborús és semleges országok szociálpolitikája felől. A Hivatal három kategóriába osztja az államokat: 1. melyek tengeren át elláthatják magukat élelmiszerekkel és egyéb anyagokkal, 2. melyekre nézve a behozatal lehetősége egészben vagy részben megszűnt vagy nehézségekbe ütközik, 3. semleges államok. A három típusból Bauer dr. kiemeli Angliát és Franciaországot, azután Németországot és végül Sveicot.

Angliára vonatkozólag megtudjuk, hogy az élelmiszerek ára a nagyvárosokban a háború kitörésével 16%-kal emelkedett az előző hónaphoz mérten, 1914. decemberben 17%-kal. 1915. májusban 27%-kal, júniusban 32%-kal, 1916. novemberben 78%-kal. Munkáskörökben már 1914. őszén kezdték követelni az árak maximalását, a készletek összeírását és rekvirálását.

Miután a világpiacon vásárló Angliában az élelmiszerek árának az emelkedését főleg a fuvardíj-

tételek emelkedése okozta, érdekes ismerni a hajótulajdonosok viselkedését. Ezek a hazafiak kijelentették, hogy a háború az olcsón dolgozó német fuvardíjtételek megszűnését jelenti. A szénárak emelkedése arra bírta a kormányt, hogy a szénproduciónak a háború tartama alatt való lefoglalását indítványozza. A nagy logyasztószövetkezetek e téren áldásos hatással voltak, mert olcsóbban adták a szenet mint a privat kereskedelem és így megakadták az árak abnormális emelkedését.

A kormány eleinte vonakodott az ármaximálásra vonatkozó kívánságnak eleget tenni. Ebből azután munkaszavargások keletkeztek, amelyek 1915. februárjában óriási arányokat öltöttek, A kormány kénytelen volt az egyeztető hivatalok útján munkabérvitásokat eszközölni, amelyek folytán több mint 2 millió hadiipari munkás részesült béremelésben.

A női munka erősen megnövekedett. A közlekedési szakban pl. 11,000-ról 33.000-re emelkedett a nőmunkások száma.

Foglalkozik a jelentés a női munkának higienikus következményeivel is, amelyek épp oly szomorúak, mint más országokban.

Proretárizálódás és tőkeakkumuláció.

Köln német birodalmi város főpolgármestere 1917. év márciusában egy föltte érdekes jelentést terjesztett a törvényhatósági közgyűlés elé, amely tanulságosan mutatja ki, hogy az adókötelesek száma a különböző jövedelmi csoportokban a háború során

hogyan alakult. A jelentés adatai szerint *az adókötelesek száma* a legalacsonyabb jövedelműek csoportjában (évi 900 M-tól évi 3000 M-ig terjedő jövedelműeké) az 1914. év szerinti *151.067-ről* 1916. évben *166.427-re emelkedett*. A 3000 M-tól 14.500 M-ig terjedő jövedelmi csoportban egyidejűen az 1914. év szerinti 21.948-ról 1916-ban 19.525-re csökkent. A 14.501 M és 100.000 M közötti csoportban azonban a létszám az 1914. szerinti 2622-ről 1916-ban *2719-re* és a 100.000 Mkán felüli jövedelműek száma pedig az 1914. szerinti 230-ról 1916-ban 266-ra emelkedett.

Ezeknek a számcsoportoknak az egymással szembeállítás az a tanúságot rejti magában, hogy a háború a legkisebb jövedelműek, a létminimumból tengődők számát és a legmagasabb jövedelműeket pedig egyidejűen lényegesen megnövelte. *A háború* tehát, amely a frontokon ugyancsak pusztítja a népeket, a kisjövedelműek számát szaporítja, a középjövedelműeket csökkenti, tehát nyilvánvalóan *proletárizál*, s ugyanekkor a legnagyobb jövedelműek számát is neveli *s a tőkét kevés kézben akkumulálja*.

Sokakat, igen sokakat szegényre és ugyanakkor keveseket nagyon gazdagokká tesz hát a háború, amely olyan nagyon fejükre nőtt a kigondolónak és megcsinálónak, hogy ma már nem tudnak szabadulni tőle. Ha ezután is sokáig tart még, kiszélesedik *a társadalmi pyramis* alapja és – megdudorodik a teteje . . .

Társadalmi biztosítás.

– Munkásvédelem. Munkásbiztosítás. Népegészségügy. –

Szerkeszti: Zádor Pál.

Állami feladatok a munkásbiztosítás terén.

A kultúremberiségre szakadt legnagyobb csapásnak, ennek a méreteiben szinte megdöbbentő világháborúnak immáron harmadik évfordulója után – egy rövid visszapillantás árán – jóleső elégtétellel állapíthatjuk meg, hogy a teij;sen maga erejére utalt magyar munkásbiztosítás a nagy megpróbáltatások közepette is derekasan megállta helyét, sőt fokozottabban töltötte be hivatását a szociális élet olyan terein is, ahol szerepét és feladatát nem a fennálló törvények, hanem a humanitárius szellem, az általános nagy emberi szempontok jelölték ki.

Három évvel ezelőtt jogos aggodalommal lestük, hogy a gazdasági életnek elkövetkező megbénulása, a legszélesebb néprétegek egészségügyi és táplálkozási viszonyainak megrosszabbodása, miként fogja az alig fejlődésnek indult munkásbiztosítási intézmény alapjait is kikezdeni. És íme három nehéz év telt el és a munkásbiztosítás *jelenét* súlyosabb veszedelem nem fenyegeti. Annál több veszedelemmel aggaszt azonban a magyar munkásbiztosítás *jövője*, mert a háború után megszűnnek majd hatni azok a sajátos okok és körülmények, amelyek a háború folyamán feltartóztatták *a munkásbiztosító intézmény teherbírásának össze-roppanását.*

Pillanatig sem áltathatjuk azonban magunkat azzal, hogy a jelenlegi viszonylagosan kedvező helyzet a jövőben is fenn fog állani. Számolnunk kell a háború utáni feladatokkal s azokkal az előreláthatóan igen súlyos viszonyokkal, amelyek a háború befejezése után az intézményre ránehezednek. Kétségtelen – se részben már szomorú számszerű adatok is állanak rendelkezésünkre – hogy – a harctéri veszedelmek és fáradalmak egyrészt, másrészt az itthoni szegyenletes ellátási és lakásügyi viszonyok a küzködő embertömegek egészségi állapotát, ellentálló képességét mennyire lerontotta és hogy az ipari termelésben meghonosodott munkahajszja a gyenge nők és fiatalok emberke életenergiáit mennyire pusztítja.

A háború után a pénztárak taglétszáma nagyrészen megromlott idegzetű s sokféle szervi bántalmakban szenvedő munkásokból fog rekrutálódni, akikhez hozzá kell míg számítanunk az ipari üzemekben elhelyezkedő rokkantakat is, amikből nem nehéz megjósolni, hogy a pénztárak terhei meg fognak sokszorozódni. Ha a túlmunkának, a nők és fiatalokúak fokozott igénybevételének és a rosszul táplálkozásnak káros kihatásai ma még nem

mutatkoznak igazi nagyságukban, annak oka egyrészt a katonai felügyelet alá helyezett üzemek fegyelmi szigora és a betegségi szabadságolások megszorítotttsága, másrészt pedig az a körülmény, a hogy megnehezült és megdrágult életviszonyok között, a munkabérek és a betegség esetén kapott segélyek közötti nagy aránytalanság folytán, *a munkások csak a le nem győzhető munkakép-telenség esetében vétetik fel magukat betegállományba.*

A háborúról a békére való átmeneti idő alatt várható *munka-nélküliség*, valamint *a hadsereg kötelékéből elbocsátottak* nagy száma kétségtelenül hozzá fog járulni a pénztárak teherbíró képes-ségének aránytalanul nagy megterheléséhez. A pénztárak tehát aggodalommal teltintenek az elkövetkező idők elő s tisztán látják, hogy olyan súlyos terheket kell majd vállalniuk, amelyek a dolgok egészséges rendje szerint az *államhatalmat* illették. Ám az állam, ha tudomást is vesz majd a reáháramló kötelezettségről, ennek bármilyen messzemenő mértékben igyekezzék is eleget tenni, még mindig egy igen tekintélyes kötelezettség fog a munkásbizto-sításra hárulni *a szociális egészségügy nivójának lényeges rosszab-bodása* folytán.

Az állam ugyanis gondoskodni fog esetleg a katonai szolgál-at alatt szerzett megbetegedések és sérülések *közvetlen* kigyógyít-ásáról, a munkaképességnek *időleges* helyreállításáról, de a beteg-ségekre hajlamosabb munkásréteg fokozottabban fogja a pénztárak szolgáltatásait igénybe venni. Könnyen meg fog történni, hogy az államhatalom, ezer irányú elfoglaltsága folytán a háború utáni nehéz időkben – mint azt a múltban láthattuk – a maga erejére fogja hagyni és utalni a betegsegélyző pénztárakat. Előre vetett árnyékát Játjuk a kötelességek könnyen vevésének abban a belügy-miniszteri rendeletben, amely szerint *a katonai szolgálatra alkal-matlan* voltuk miatt szabadságolt személyek, amennyiben munkába állanak – az illetékes *munkásbiztosító pénztárhoz bejelentendők*,

A pénztárak a háború alatt elismerést parancsolóan teljesít-tették a kötelességüket s ha semmi egyéb, ez a körülmény maga is érdemesíti őket a legteljesebb és legmesszebbmenő állami támoga-tásra. A legtöbb pénztár a háború tartama alatt nemcsak alap-szabályszerű kötelezettségének tett eleget, hanem résztvett azokban a *szociális egészségügyi akciókban* is, amelyek akár a kormány, akár a társadalom részéről megindít attak a háború káros kihatá-sainak ellensúlyozására és meggátlására. Amikor a munkásbiztosító pénztárak teljes készséggel állnak a *pusztító népbetegségek elleni küzdelem élére*, ezzel nagyban hozzájárulnak annak megakadályo-zásához, hogy a harctereken súlyos véráldozatokat hozó nemzet egy másik fronton is: a különböző járványok és betegségek által fokozottabban fenyegetett polgári munka mezején is kénytelen legyen vérével és életével áldozni.

A *háború után elkövetkező időknek* legfontosabb feladata az, hogy a háború megdőböntő emberpusztítását ellensúlyozza. Nem

nézhetjük majd tovább is tétlenül, hogy az élveszületett gyermekeknek igen tekintélyes része ne érje meg életének első évét, egy további tekintélyes rész elpusztuljon ötödik életévének betöltése előtt s a pusztító népbetegségek sorában előlhaladó tuberkulózis oly nagy arányokban szedje áldozatait és az ijesztő mértékben terjedő nemi betegségek már csirájában tegyenek lehetetlenné minden nemzetjavító törekvést. Minden társadalmi szervezetnek és intézménynek, de elsősorban az *államnak* sokkal fokozottabban és hatásosabban kell a jövőben az egyes ember mellé állani, hogy az őt körülvevő és fenyegető veszedelmekkel szemben, egész *nemzeti fejlődésünk és jövőnk érdekében megsegítse és támogassa, kz* állam ennek a feladatának leghatásosabban és legcélravezetőbben *a munkásbiztosítási intézmény megerősítésével és kifejlesztésével* tehet eleget. A munkásbiztosítás a törvényes rendelkezések szerint csupán a már megbetegedett munkás munkaképességének helyreállítására szolgál, de a háborús emberveszteségek után a betegségek megelőzésére, a preventív intézkedésekre kell erőnk javát koncentrálnunk.

Az 1917. évi VII. t.-c. felhatalmazza a kormányt, hogy rendeleti úton változtassa meg az 1907: XIX. t.-c. egyes, nem korszerű, elavult intézkedéseit. A rendelet biztos értesülésünk szerint már a legközelebbi időben, egy-két héten belül, megjelenik és kétségkívül sok olyan hiányt és fogyatékosságot fog megszüntetni, amelyek a munkásbiztosítás súlyos sérelmeit jelentették eddig. De ha a kibocsátandó rendelet a betegsegélyezési járulékokat az 1907. XIX. t.-c. kihasználása révén lehetséges legmagasabb mértékben fogja is megállapítani, ez még mindig nem fog kellő finánciális bázist teremteni arra a nagyszabású tevékenységre, amelyre a pénztárok hivatottak. E feladatok jórésze – mint már fentebb vázoltuk – a legszorosabb értelemben vett állami feladatok, tehát nem is szabad, hogy teljesítésük a munkás és munkáltató érdekelttség járulékrterhet emelje.

Az állami garaszkodások korszaka végleg letűnt. A háborúra elfecsérelt sok-sok milliárd nevetségessé fogja tenni a jövőben azokat a pénzügyminiszteri kijelentéseket, amelyek azt akarják majd elhithetni, hogy *népnevelésre, népegészségügyre*, széles keretekre kiépített *szociális akciókra nincs fedezetünk*. A takarékoskodást más tereken kell majd kipróbálni és keresztülvinni. A jövő pénzügyminiszterének nem az lesz a szerepe, hogy a vitális érdekeket szolgáló kiadásokra a fedezetet megtalálja, hanem hogy egy országban rejlő *mérhetetlen erőnek es anyagoknak* kikutatásával és produktav kihasználásával a kellő alapot ezekre az elhalaszthatatlan kiadásokn megtalálja. Ember- és *anyagtöbbitermelés* kell, hogy a jelszó legyen, de ennek megvalósításához is szükséges, hogy erélyes kézzel nyúljanak mindazokhoz a megkövesedett intézményekhez és áltisztelettel körülvelt tradíciókhoz, amelyek minden komoly haladás gátlói és kerékkötői. Az állam feladatainak ez az

új értékelése kétségenkívül meg fogja az utat találni a munkásbiztosítás intézményéhez is.

Darvas Simon.

Az anya halálos üzemi balesete folytán elárvult gyermek, ha apja harctéren van, teljesen árvának tekintendő.

(O. M. B. R 893/1917. V. 29/5. szám).

Az Emmerling-pyrotechnikai gyárban történt tömeges baleset alkalmával több olyan munkásnő szenvedett balesetet, kiknek férje évek óta a harctéren van s így hátrahagyott kk. gyermekei teljesen ellátatlan állapotba jutottak. Felmerült ennél fogva az a kérdés, hogy az ilyen gyermekek teljesen árváknak, illetőleg elhagyottaknak tekintendők-e vagy sem. Az a kérdés várt itt eldöntést, vajjon az 1907. évi XIX. t.-c. 72. §-a az ilyen irányban a kiterjesztő értelmezést tűri-e. A kiterjesztő értelmezés precedenseként az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1913. P. 508/2. Ítéletére mutathatunk rá, mely *a törvénytelen gyermeket teljesen árvának tekinti és pedig figyelem nélkül arra, hogy anyja életben van-e vagy sem.* Az ok, amelyet ez az ítélet felhoz, teljesen reá illik az Emmerling-gyári robbanás áldozatainak árváira is, mert szóbanlévő ítélet megokolásának főszempontja az, hogy a hátrahagyott gyermeket a magasabb segély azért illeti meg, mert egyedül a gyermek kap segélyt és nem egyúttal az anya is, kinek révén a juttatott segély a lemenő javára is válhatnék.

Az Állami Hivatal ítélete árvának tekinti a törvénytelen gyermekeket még akkor is, ha annak anyja keresetképes is. A motívum az, hogy a gyermek felmenője a balesetet szenvedett után járadékot nem kap, s az O. M. B. P. elnöksége a hivatkozott ítélet elvi alapjára építve megokolását az Emmerling-gyári árvák igényeinek elbírálása során kimondotta, hogy *oly esetekben, mikor az anya balesetbiztosítási kötelezettség alá eső üzemben halálos üzemi balesetet szenved, az apa pedig katonai kötelezettséget teljesít, e szülők 16 éven aluli gyermekei a katonai szolgálat tartama alatt teljesen árváknak (elhagyottaknak) tekintendők és így a 30%-os baleseti segélyben is részesítendők lesznek.* A kérdés nagy elvi jelentőségére való tekintettel az elnökség 893/1917. V. 29/5. számú határozatot soron kívül terjesztette fel a Munkásbiztosító Hivatalhoz, hogy ebben a fontos szociális hatású elvi kérdésben az illetékes fórum mennél előbb dönhessen.

A Hivatal döntéséről a *Szociálpolitikai Szemle* olvasóit annak idején kimerítően tájékoztatni fogja.

Az Országos Pénztár a kereskedelmi miniszternél. Az

O. M. B. P. irányú igazgatósági határozata folytán *Lakács József* elnök vezetésével küldöttség kereste fel *Serényi Bél* gróf kereskedelemügyi minisztert, aki előtt az P. M. B. P. kívánságait a következő 6 pontban terjesztették elő:

1. A betegsegélyezés kiterjesztését és az 1907. évi VH. t.-c.

ben adott egyéb felhatalmazások végrehajtását tartalmazó rendelet kiadása;

2. az Országos Pénztár 1917. évi igazgatási költségvetésének jóváhagyása;

3. az állami díjnyokok és segédszolgák biztosítási kötelezettségének megállapítása;

4. az Országos Pénztár alkalmazottainak közszolgálati alkalmazottakként való elismerése;

5. az Országos Pénztár napidíjasainak napidíjának felemelése és

6. a féléjárú vasútjegy kedvezményének a pénztári alkalmazottak részére való kiterjesztése.

Serényi gróf miniszter a küldöttségnek azt a választ adta, hogy miután hivatalát csak nemrég foglalta el, a kívánságok tekintetében tájékozódni kíván, de a tájékozódás eredményéhez képest mielőbb intézkedni fog.

A munkáskórház kérdésének megoldása felé. A végleges munkáskórház létesülését az O. M. B. P. az ideiglenes munkáskórház céljaira eddig bérelt pestújhelyi ingatlan megvásárlásával kívánja biztosítani akként, hogy az ingatlanon annak megvásárlása után még két 100 ágyas betegpavillont építene, amelyek egyikét tüdőbetegek befogadására szánja. Az igazgatóság a szeptember hó 21-iki ülésen tudomásul vette az előterjesztésből a munkáskórházi ingatlan tulajdonosainak azt az ajánlatát, hogy a tulajdonukban lévő fele-fele rész Baumgarten Sándor társtulajdonos 1.190 000 koronáért, Golwig Mór társtulajdonos pedig 1.250,000 koronáért hajlandó nekünk eladni s az adásvételi ügylet perfektuálására a f. év december hó 31-ig annak halasztást.

Az igazgatóság megállapította, hogy *a szóbanlevő ingatlan megvétele a végleges munkáskórház rég vajúdo kérdését az Állami Hivatal és az Országos Pénztár szakértőinek egybehangzó véleménye szerint is hosszú időre megfelelően oldaná meg.* Ennélfogva az igazgatóság felhatalmazta az elnökséget a további tárgyalásokra és az adásvételi ügylet megkötésére is azzal, hogy a vételre fedezetül a betegsegélyezési és balesetbiztosítási ágazat tartalékalapjait, szükség esetén pedig az ápolási díjak lekötésével szerzendő jelzálogkölcönsönből nyerendő összeget jelölte meg. Egyben megbízta azonban az elnökséget, hogy a végleges Munkáskórház létesítésére törvénnyel megajánlott két millió koronás jubiláris alapítványnak és az érvényben lévő munkáskórházi bérleti szerződés szerint a bérlet lejártáig a tulajdonosokat még megillető bérreszleteknek vagy azok tőkésített összegének a vétel céljaira való rendelkezésre bocsátását a kereskedelmi kormánytól hatékonyan szorgalmazza.

Üzemi balesetek Svédországban. A hivatalos statisztika szerint Svédországban 1913-ban 21.048 volt az üzemi balesetek

száma. Ebből 97.5% férfiakra és 2.5% a nőkre jutott. *Legkedvezőtlenebb számaránnyal az ércbányászat és ércipar szerepel* a baleseti statisztikában, számszerint 38.1%-kal, utána következnek a faipar 14.3%-kal, homokfuvarozás 13.2%-kal, földmunka 10.4%-kal és végül az építőipar 6.1%-kal. A balesetek okozói az esetek 20%-ában gépek, 14.6%-ában kéziszerszámok, 19.5%-ában emelés, beraktározás, 71%-ában iparvasútak, 6%-ában vasutak. *Halálos kimenetelű volt* a balesetek 1.4%-a, *teljes munkaképtelenséget* okozott 6.4%-ban. Kár, hogy más országokkal az összehasonlítás nehézkes, mert a statisztikai felvételek nem egységesek. Szociálpolitikai nemzetközi kongresszusokon már sok szó esett arról, hogy *a statisztikai rendszereket egységesíteni kell* és ha a háború közbe nem jön, úgy ezen a téren is bizonyára jobb eredményt mutathatnánk fel.

Munkásnők és fiatalok védelme Ausztriában. Az osztrák kormány a nők és fiatalok védelméről, illetve az ipartörvény megfelelő rendelkezéseinek megváltoztatásáról és kiegészítéséről törvényjavaslatot készített, és annak rendelkezései igen helyesen teljesen a népesedési politika szempontjából fogják fel ezt a fontos kérdést. Nagyjában alkalmazkodik az új te/vezet azokhoz a megállapodásokhoz, amelyek az 1914. évben tartott nemzetközi munkásvédelmi kongresszuson érvényre jutottak, az éjjeli munka eltöltése és a nők és gyermekek munkaidejének meghatározását illető dolgokban. A német törvény ezen a téren eléggé összhangzásban van már ezekkel a határozatokkal s ezzel a törvénynovellával Ausztria is magáévá tette a nemzetközi megállapodásokat. Egyedül nálunk nem történik még semmi számbavehető intézkedés a nők és gyermekek kapzsi kihasználása ellen. *Vagy mert pótolhatatlanul nagyok a mulasztásaink, azért nem merünk a pótlásukhoz hozzáfogni? . . .*

Köztisztviselő-e a munkásbiztosítási tisztviselő? Még az Eszterházy-kormány vállalta volt a nyilvános előtt azt a programot, hogy a köztisztviselők várakozást idejét az egyes fizetési fokozatokban három évre szállítja le. A kistisztviselők számára mindössze annyi javulást hozna ez a „rendezés”, hogy a 200 meg 300 koronás éves fizetésmelésekre, jövőben nem négy, hanem „csak” három évig kellene várni de az erre vonatkozó miniszteri végrehajtási rendelet a munkásbiztosítási tisztviselő számára még ezt a kedvezményt sem hozza el. A szóbanforgó rendelet a kedvezménynek az Országos Pénztár tisztviselőire való érvényességét nem állapítja meg.

Tekintettel arra, hogy ez a körülmény remélhetően mégsem jelenti az Országos Pénztár ez ügyben 16274/917. sz. a. előterjesztett kérésének elutasítását, az O. M. B. P. elnökségének 21146. 1917. számú határozatából felterjesztés ment az Állami Hivatalhoz

azzal a kéréssel, hogy a kereskedelemügyi miniszter akkori hivatali elődje által az Országos Pénztár részére 60364/908. szám alatt kiadott illetményszabályzat idevágó rendelkezéseinek megfelelő módosítását a Munkásbiztosítási Hivatala a kereskedelemügyi miniszternél eszközölje ki.

Bár ez a *kieszközlés* előbbutóbb kétségtelenül meg fogja nyitni a szóbanlévő kedvezmény útját a mindig legtovább várakozó munkásbiztosítási tisztviselők számára is, a bekövetkezendő esemény nem változtat annak a ténynek a szomorúságán, hogy *míg a gyárakban dolgozó magánalkalmazottak javadalmazása legalább a megélhetési költségek nivójáig a panaszbizottságok révén mégis csak fölemelkedik: a munkásbiztosítási tisztviselő még a köztisztviselőket megillető kisebb jókat is mind g csak nagysokára utólag kaphatja meg. Ez a bánásmód nem tudjuk, kinek használ, de azt látjuk, hogy a munkásbiztosítás tisztviselőinek jórészét a magántisztviselői, másik részét a köztisztviselői pályára szorítja át. A munkásbiztosítás számára – ha mihamarabb nem történik valami – azok maradnak csak meg, akik másutt szellemi képességeik vagy munkaképességeik miatt nem helyezkedhetnek el.*

Elkészült a kormány munkásbiztosítási rendelete. Az 1917. évi VII. t.-c. 2. §-a tudvalevően felhatalmazást adott a kormánynak arra, hogy a biztosítási kötelezettség bérhatárát rendeleti utón felemelhesse, és ugyanez utón az önkéntes biztosítás eddigi feltételeit, valamint a járulékok és díjak behajtására, a betegségi segélyek mértékére vonatkozó törvényes és alapszabályszerű rendelkezéseket megváltoztathassa és a munkásbiztosítási kihágásoknak az eddiginél szigorúbb üldözését is biztosíthassa. Végül ugyanennek a törvénynek 3. §-a a kormánynak arra ad felhatalmazást, hogy a hadiszolgáltatásokról szóló 1912: LXVIII. t.-c.-nek, valamint a háború esetére szóló egyéb jogszabályok alapján személyes szolgálatot teljesítő egyének betegségi és baleseti biztosítását is rendeleti utón szabályozza.

A kivételes törvény felhatalmazásán alapuló ez a régvárt rendelet, – mint arról a Szociálpolitikai Szemle illetékes helyen értesült – most már legközelebb napvilágot lát. A rendelet a bérhatárt az eddigi 2400 K-tól 3600 K-ra emeli fel, az önkéntes biztosítás lehetőségét a 6000 K-ás jövedelemig, magára az igazi munkásságra vonatkozóan pedig bérmagasságra való tekintet nélkül megadja, a betegsegélyezési járulékot 3½%-ról 4%-ra, a törvényes segélyezési időtartamot pedig az eddigi 20 hétről általánosan 26 hétre, a betegségi segélyt pedig 50%-ról 60%-ra emeli fel.

Az új rendelet egyéb lényeges rendelkezései közül – *lapzárta folytán – ezenfelül még csak annyit, hogy a munkaadókat a rendelet úgy az alkalmazottaktól beszédett, mint a saját maguk által fizetendő járulékok beszolgáltatásáért súlyos büntetőjogi szankció megállapításával teszi felelőssé.*

Feladatok, melyek a népjóléti minisztériumra várnak.

Amikor az Eszterházy- kormány a nemzeti munkapárt csökönös ellenkezése folytán elállott attól a tervétől, hogy az új minisztériumokat, mint állandó minisztériumokat szervezze meg, s a népjóléti minisztériumot a munkapárt engedélyezte, *egyszázezer* koronás budgettel bocsátotta útjára, a szociálpolitika hívei és munkásai megcsalódottan és rezignáltan állapíthatták meg, hogy régi jó politikai tradícióinknak megfelelően egy nagy terv helyett megint annak karrikatúrája kerül kivitelre.

Ám Esterházy utódjának, *Wekerle* Sándor miniszterelnöknek fölényes okossága és biztos gyakorlati érzése – mint örömmel értesülünk – megkíméli az országot attól a fájdalmas csalódástól, hogy az ígért népjóléti politika helyett népjóléti minisztere legyen csak, és *Batthyány* Tivadar gróf rengeteg jóindulata és értékes munkaakarása számára munkatársakat és munkaterületet kap. *Az új tervek szerint a kereskedelemügyi minisztériumból a munkásbiztosítás és munkásvédelem, a belügyiből pedig a gyermekvédelem és az egész közegészségügyi főosztály és ezenfelül a lakásügyek intézése* kerülne a *Batthyány* gróf resszortjába, tehát mindazok az ügyek, amelyek egy minisztériumba való egyesítését a *Szociálpol. Szemle* már a *Tisza-kormány elnöksége idején* sürgette.

A felszínen levő kombinációk szerint az új minisztériumban *Batthyány* a nagyműveltségű *Szász Zsombor* képviselőt politikai államtitkárnak veszi maga mellé a minisztériumba, amelybe *Bosnyák* Zoltán mint adminisztratív államtitkár és a jeles *Pap* Dezső dr., mint miniszteri tanácsos kerülnének át.

A népjóléti minisztérium előtt már megalakulása pillanatában, mint halasztást nem tűrő teendők állnak, a feladatok egész tömegei. Ezekre a nagy feladatokra a következő felsorolás kíván rámutatni: 1. A munkásvédelem kiépítése. Az iparfelügyelet megjavítása, az iparfelügyelői kar függetlenségének biztosítása. A gyermek- és a női munka föltételeinek új megállapítása. Maximális munkanapok megállapítása. Az éjjeli munka korlátozása. Az ipari betegségek elleni küzdelem. 2. A népbetegségek: a tüdővész, a nemi betegségek, az alkoholizmus elleni küzdelem. Népfürdők létesítése. 3. A gyermekhalandóság elleni küzdelem. Szülönök védelme. A bérügy országos rendezése. 4. A munkásbiztosítás kiépítése. A rokkantbiztosítás és a munkanélküliség esetére való biztosítás. Az otthoni munkások és a cselédek biztosítása. A gazdasági munkáspénztár és a bányatársuladák és a dohánygyári betegpénztárak radikális reformja, a nagyobb szolgáltatások biztosítása már a háború alatt. 5. A munkaközvetítés, a munkanyilvántartás. Munkásügyi statisztikai felvételek. 6. A lakásviszonyok javítását előmozdító intézkedések. Lakásépítés és háztelepek létesítése. 7. Fogyasztók védelme. 8. Népjóléti szervezet országos kiépítése. Vagyontalan osztályok jogvédelmének biztosítása. A szegényügy rendezése.

Felelős szerkesztő-kiadó: Kadosa Marcel dr.

Helyettes szerkesztő: Zádor Pál